Protocol
leesproblemen en dyslexie 3.0

Katholieke Basisschool
De Pionier

oktober 2026

Inhoudsopgave

Inleiding		**2**
Hoofdstuk 1	**Onderwijs- en ondersteuningsstructuur op De Pionier**	**3**
	1.1 Lees- en spellingonderwijs op De Pionier	3
	1.2 Ondersteuningsstructuur op De Pionier	3
	1.3 Remedial teaching en extra hulp	3
Hoofdstuk 2	**Dyslexie**	**5**
	2.1. Wat is dyslexie?	5
Hoofdstuk 3	**Signalering/ toetsing**	**7**
	3.1.Signaleringsinstrumenten en toetsing voor lezen en spellen	7
	3.2 Signalen passend bij lees- en of spellingproblemen	8
	3.3 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 1-2	10
	3.4 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 3	11
	3.5 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 4	11
	3.6 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 5 t/m 8	12
Hoofdstuk 4	**Continuüm van onderwijs en zorg**	**13**
Hoofdstuk 5	**Begeleiding ondersteuningsniveaus op De Pionier**	**15**
	5.1 Ondersteuningsniveaus groep 1-2	15
	5.2 Ondersteuningsniveaus groepen 3 t/m 8	15
Hoofdstuk 6	**Verwijzen specialistische dyslexiezorg**	**18**
	6.1 Comorbiditeit	18
	6.2 Traject doorverwijzing	18
Hoofdstuk 7	**Compensatie en begeleiding bij vastgestelde dyslexie**	**19**
	7.1 Compensatie en dispensatie op De Pionier	19
	7.2 Afnemen van toetsen bij leerlingen met dyslexie	19
	7.3 Hulpmiddelen en aanpassingen bij de LVS-toetsen	19
	7.4 Dyslexiekaart	20

Inleiding

Dit protocol is een leidraad om leerlingen met lees- en spellingproblemen op juiste wijze te begeleiden en indien nodig ernstige dyslexie (ED) te diagnosticeren, indiceren en behandelen. Het is daarbij geldend voor leerlingen in de leeftijd van de basisschool (groep 1 t/m 8).

Het streefdoel van De Pionier is dat leerlingen in de leerjaren 1 tot en met 8 de basisprincipes en basisvaardigheden van lezen en spellen onder de knie krijgen. Dat wil zeggen dat zoveel mogelijk leerlingen de elementaire leeshandeling toe kunnen passen, eenvoudige verhalen en informatieve teksten kunnen lezen en verhalen en boodschappen op hun niveau kunnen schrijven. Om bij leerlingen een zo hoog mogelijk niveau van functionele geletterdheid te kunnen bereiken, worden hoge eisen gesteld aan de pedagogische en didactische aanpak binnen onze school. Voor de leerkracht brengt dit een differentiatie van het leeraanbod met zich mee.

Dit protocol is tevens bedoeld om leerkrachten een handreiking te geven bij het vroegtijdig onderkennen en begeleiden van leesproblemen op ondersteuningsniveau 2 en 3.
Uit onderzoek is gebleken dat hoe eerder leesproblemen worden opgespoord, hoe groter de kans is dat een interventieprogramma succes heeft. Voor een belangrijk deel kunnen leesproblemen dankzij vroegtijdig ingrijpen binnen het regulier onderwijs worden verholpen. In sommige gevallen zijn de leesproblemen dermate complex en hardnekkig dat hulp van buitenaf noodzakelijk is om tot een nadere diagnose en hulp te komen. Door uit te gaan van dit protocol waarin volgens vastomlijnde kaders wordt gewerkt, kan de aanpak van leesproblemen op een controleerbare en efficiënte manier worden aangepakt.

Op De Pionier bieden wij de juiste begeleiding om tot optimale prestaties te komen. Dit protocol is een concrete uitwerking hoe wij, team van De Pionier, de begeleiding van leerlingen met (ernstige) lees- en /of spellingproblemen vormgeven in samenwerking en afstemming met ouders.

Hoofdstuk 1 Onderwijs en zorgstructuur op De Pionier

Op De Pionier wordt adaptief en gedifferentieerd klassikaal onderwijs gegeven.
Het team van De Pionier heeft gekozen voor passend onderwijs binnen een leerstofjaar groepensysteem met aandacht voor de individuele leerling.
Hierbij wordt het 3-arrangementen model gebruikt. De arrangementen worden samengesteld op basis van de onderwijs- en instructiebehoefte van de leerlingen.

1.1 Lees- en spellingonderwijs op De Pionier

Op De Pionier werken we voor lezen en spellen met:

groep 1-2	De leerlijnen taal vanuit ParnasSys Jonge Kind
groep 3	Lezen: Veilig leren lezen Begrijpend lezen: Humpie Dumpie Spelling: Staal (vanaf januari)
groep 4-8	Lezen: Estafette Vloeiend & Vlot, AVI leesboeken Begrijpend lezen en taal: Wetenswaardig Spelling en grammatica: Staal

1.2 Ondersteuningsstructuur op De Pionier

Om de ontwikkeling van de leerlingen zo goed mogelijk te kunnen volgen en registreren, is er op De Pionier een duidelijke ondersteuningsstructuur. Naar aanleiding van observaties en toetsen bepaalt de leerkracht de onderwijs- en instructiebehoefte van de leerlingen. Toetsresultaten en groepsoverzichten worden volgens afspraak ingevuld, bijgehouden en geëvalueerd. Twee tot vier maal per jaar worden de overzichten geëvalueerd door de groepsleerkracht(en), samen met de kwaliteitscoördinator en/of de remedial teacher.
Door middel van het leerlingvolgsysteem IEP, methodetoetsen en observaties volgen wij de leerlingen op een zo breed mogelijke manier en bewaken wij de voortgang van de kinderen en ons onderwijs. In de groepen 1-2 wordt gewerkt met het kleuterobservatiesysteem van Leerlijnen Jonge Kind van ParnasSys.
Aan leerlingen die moeite hebben met een bepaald onderdeel van die leerstof wordt verlengde instructie en extra oefenstof gegeven. Op De Pionier bieden wij basisondersteuning op niveau 1, 2 en 3.
Sommige leerlingen hebben een specifieke onderwijsbehoefte. Deze leerlingen kunnen door de leerkracht worden besproken met de kwaliteitscoördinator.
Als de hulp van de kwaliteitscoördinator specifiek wordt ingeroepen voor nader onderzoek of observatie van een leerling, worden de ouders daarvan in kennis gesteld door de leerkracht. Na observatie of onderzoek volgt er een gesprek met ouders, leerkracht(en) en de kwaliteitscoördinator. Samen wordt besproken wat de eventuele vervolgstappen zijn. Wanneer de lees- en/of spellingontwikkeling zeer zwak blijft ondanks intensieve interventie op ondersteuningsniveau 3 dan spreken we van hardnekkigheid en kan na overleg met ouders besloten worden om psychodiagnostisch onderzoek te doen om vast te stellen of dyslexie ten grondslag ligt aan de (ernstige) lees- en of spellingproblemen, ondersteuningsniveau 4.

1.3 Remedial teaching en extra hulp

Op De Pionier wordt binnen de daarvoor beschikbare tijd aan leerlingen remedial teaching of extra hulp binnen of buiten de groep aangeboden. Remedial teaching wordt gegeven door een remedial teacher of uitgevoerd door een

leerlingondersteuner en is gericht op (aanvankelijk) lezen, begrijpend lezen, rekenen of spelling. Extra hulp wordt gegeven door onderwijsassistenten.

De onderwijsassistenten staan onder supervisie van leerkrachten, de kwaliteitscoördinator en/of remedial teacher. Dit betreft de inhoud, de werkwijze, het opstellen van een handelingsplan alsmede het volgen van de ontwikkeling.
De kwaliteitscoördinator coördineert de aanmeldingen. De remedial teacher en de kwaliteitscoördinator zorgen er samen met de leerkracht voor dat de ouders op de hoogte blijven van de vorderingen.

Hoofdstuk 2 Dyslexie

In Nederland heeft ongeveer tien procent van de leerlingen op de basisschool moeite met leren lezen en spellen. Ongeveer vier procent van de leerlingen in het regulier basisonderwijs heeft dyslexie (Blomert, 2006).
Dit betekent dat er in een gemiddelde groep van dertig leerlingen ongeveer drie leerlingen moeite hebben met lezen en dat er bij één leerling mogelijk sprake is van dyslexie. Goed kunnen lezen en spellen is belangrijk om te kunnen functioneren in onze geletterde maatschappij, waarbij voorkomen beter is dan genezen: als leerlingen met preventieve maatregelen beter kunnen worden voorbereid op datgene wat ze gaan leren, dan kunnen ze beter meedoen in de klas en vallen ze minder uit. Alles begint met goed onderwijs. De algemene doelstelling van de begeleiding van leerlingen met lees- en spellingproblemen en dyslexie is het bereiken van een zo hoog mogelijk niveau van functionele geletterdheid.

2.1. Wat is dyslexie?

In Nederland wordt officieel de volgende definitie voor dyslexie gehanteerd:

1. Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren van het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland).

2. Dyslexie is een specifieke lees- en spellingstoornis met een neurologische basis, die wordt veroorzaakt door cognitieve verwerkingsstoornissen op het raakvlak van fonologische en orthografische taalverwerking. Deze specifieke taalverwerkingsproblemen wijken proportioneel af van het overige cognitieve - en met name taalverwerking profiel en leiden tot een ernstig probleem met het lezen en spellen van woorden ondanks regelmatig onderwijs. Dit specifieke lees- en spellingprobleem beperkt in ernstige mate een normale educatieve ontwikkeling, die op grond van overige cognitieve vaardigheden geïndiceerd zou zijn (Blomert).

3. Dyslexie is een specifieke en hardnekkige lees- en spellingstoornis met een basis in de neurobiologische ontwikkeling, die niet verklaard kan worden door een algemeen leerprobleem, inadequaat onderwijs of sensorische beperkingen (APA, Peterson & Pennington; Thompson et al).

Bij leerlingen met dyslexie is er sprake van een flinke lees- en/of spellingachterstand. Deze achterstand blijkt uit een onvolledige en/of moeizame automatisering van het lees- en/of spellingproces ondanks goed onderwijs. Sommige leerlingen met leesproblemen lopen de achterstand weer in na een periode van effectieve begeleiding. Bij leerlingen met dyslexie blijft er altijd een zekere achterstand bestaan, ook na systematische hulp. Dit verschijnsel noemen we ‘didactische resistentie’. Didactische resistentie kan worden aangetoond wanneer een leerling niet of nauwelijks vooruitgang boekt gedurende veertig weken intensieve leesbegeleiding (d.w.z. ten minste 60 minuten per week met behulp van een aantoonbare effectieve aanpak). Dyslexie gaat nooit over. De mate waarin een leerling er last van heeft, is afhankelijk van zijn of haar leeftijd, het onderwijsaanbod en zijn intellectuele mogelijkheden om de lees- en/of spellingproblemen te compenseren.

Dyslexie is een complex probleem dat invloed heeft op het algeheel functioneren van een leerling. Het komt voor binnen alle vormen van onderwijs, alle niveaus van intelligentie en is onafhankelijk van de sociaal-emotionele achtergrond. Wel komt

dyslexie vaker voor bij jongens dan bij meisjes. In de meeste gevallen is er sprake van een probleem op het gebied van de verwerking van klanken (fonologische verwerking) en de toegankelijkheid van taalkennis in de hersenen. Mensen met dyslexie hebben last van decodeerproblemen. Hiermee bedoelen we dat het omzetten van een geschreven letterreeks in de corresponderende klankcode problemen oplevert. Mensen met dyslexie hebben moeite met lezen, spellen, schrijven en ook vaak met rekenen.

De hardnekkigheid wordt aangetoond door het afnemen van herhaalde tests over een langere periode. Het vaardigheidsniveau van lezen op woordniveau en/of spelling ligt significant lager, gegeven diens leeftijd en omstandigheden, dan gevraagd wordt. Hierbij leiden extra, planmatige en intensieve maatregelen en remediëring inspanningen nauwelijks tot een verbetering van lees- en/of spellingvaardigheid.

Hoofdstuk 3 Signalering/ toetsing

Het volgen van de lees- en spellingontwikkeling is evident bij het signaleren van leerlingen met zwakke lees- en/of spellingvaardigheden. Op De Pionier brengen we derhalve de signalen van dyslexie zo vroeg mogelijk in de schoolloopbaan in kaart.

Activiteiten om de ontwikkeling van de leerlingen op het gebied van lezen en spelling te monitoren.

- ➢ Op het intakeformulier voor ouders van een nieuwe leerling wordt er navraag gedaan over eventuele problemen in de vroege taalontwikkeling. Tevens wordt er gevraagd of er leesproblemen in de familie voorkomen.
- ➢ Observaties m.b.v. de leerlijnen Jonge Kind van ParnasSys.

3.1. Signaleringsinstrumenten en toetsing voor lezen en spellen op De Pionier

Toetsen worden conform de daarvoor geldende richtlijnen afgenomen. Dit omvat onder andere de criteria voor het al dan niet afwijken van de standaard afnameprocedure (bijvoorbeeld bij dyslexie).
Om de ontwikkeling van de leerlingen op het gebied van lezen en spelling te monitoren, wordt er gebruik gemaakt van:

Beginnende geletterdheid

- ➢ Leerlijnen Jonge Kind ParnasSys

Lezen

- ➢ Methodegebonden toetsen van de methode Veilig Leren Lezen
- ➢ Methode-onafhankelijke toetsen:
  - IEP t/m niveau eind groep 6
    Bij technisch lezen van het IEP LVS werk je niet met losse woordjes, maar met woorden in een tekst. Een leerling krijgt twee teksten waarmee twee verschillende onderdelen gemeten worden: leestechniek en leesexpressie. De eerste tekst meet het daadwerkelijke technisch lezen, met daarin de leesmoeilijkheden die terugkomen vanuit de diverse methoden. De leerkracht krijgt hierdoor feedback op het soort leesmoeilijkheden waar de leerling moeite mee heeft. De tweede tekst meet leesexpressie, waarin het gaat om het met de juiste expressie en vloeiendheid lezen van de tekst.
  - DMT 2018
    DMT staat voor een drie-minuten-toets.Tijdens deze toets wordt er gebruik gemaakt van drie kaarten en meet het technisch lezen op woordniveau. Per kaart heeft een leerling een minuut de tijd om zoveel mogelijk woorden te lezen.
  - Aanvullend nemen wij desgewenst een AVI leestoets af.

Spelling

- ➢ Methodegebonden toetsen van de methode Staal
- ➢ Methode-onafhankelijke toetsen
  - Spelling (IEP Taalverzorging)
    Met de toetsen spelling worden verschillende spellingcategorieën getoetst.
    Onderdelen:
    - Spelling niet-werkwoorden: groep 3 t/m 8
    - Spelling werkwoorden: groep 6 t/m 8

  - Leestekens: groep 4 t/m 8
- PI dictee
  Het PI-dictee is een instrument om de spellingvaardigheid van woorden te bepalen.
  Dit meetinstrument is in te zetten vanaf groep 3 (januari) tot en met 8 (juni) van het basisonderwijs.

3.2 Signalen passend bij lees- en of spellingproblemen

Naast de toetsgegeven zijn de observaties van de leerkracht van belang. Er zijn leerlingen te onderscheiden met een risico op problemen bij de lees- en spellingontwikkeling en mogelijke dyslexie. De volgende risicofactoren kunnen hierbij onderscheiden worden.

leerjaar 1 en 2

➢ Algemeen
- dyslexie in de familie;
- vertraagde spraak-/taalontwikkeling;
- thuis wordt niet veel (voor-)gelezen;
- onvoldoende beheersing van het Nederlands als gevolg van meertaligheid;
- gehoorproblemen.

➢ Algemene leesactiviteiten
- trage verwerking van (talige) informatie als gevolg van een algemeen automatiseringsprobleem;
- prestaties nemen zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk;
- moeite met het onthouden van meervoudige instructies, terwijl de leerling de afzonderlijke taken wel uit kan voeren;
- het niet begrijpen van complexe vragen, terwijl de leerling het antwoord wel weet;
- dit komt doordat de leerling moeite heeft met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen;
- woordvindingsproblemen.

➢ Voorbereidende leesactiviteiten
- moeite met auditieve analyse en/of syntese, foneemmanipulatie en/of-identificatie;
- moeite met ondere andere het onthouden of ophalen van kleuren, namen en dagen van de week;
- weinig interesse in letters;
- moeite met het onthouden van de klank-tekenkoppeling;
- moeite met rijmen en temporeel ordenen.

➢ Voorbereidende rekenactiviteiten
- problemen met het ordenen van objecten

leerjaar 3

- ➢ Fonemisch bewustzijn
  - analyseren van woorden (hakken) in losse klanken verloopt traag en/ of foutief;
  - synthetiseren van losse klanken tot een woord (plakken) verloopt traag en/ of foutief;
  - manipuleren met klanken lukt niet of verloopt moeizaam;
  - het aangeven van de positie van een klank in een woord lukt niet of verloopt moeizaam.

- ➢ Letterkennis:
  - traag en/ of foutief benoemen van letters;
  - traag en/ of foutief schrijven van letters;
  - weglaten/ verwisselen/ toevoegen van bepaalde letters in woorden.

- ➢ Lezen
  - traag en/ of fout lezen van (losse) woorden;
  - spellend of radend lezen;
  - het niet vloeiend lezen van teksten.

- ➢ Spellen
  - traag en/ of fout spellen van klankzuivere woorden;
  - het niet goed onthouden en spellen van spellingpatronen of letter-opeenvolgingen;
  - kennis van spellingregels wordt niet goed toegepast;
  - fouten worden niet door de leerling zelf gecorrigeerd.

Leerjaar 4

- ➢ Lezen
  - vermijdingsgedrag en/ of hekel aan hardop lezen;
  - lang spellend of veel radend lezen;
  - woorden overslaan, delen van woorden weglaten;
  - woorden die hetzelfde klinken door elkaar halen;
  - verschil tussen leesvermogen en verhaal begrijpen.

- ➢ Spellen
  - woorden worden fout gespeld (verkeerde klank-tekenkoppeling, weglaten, verwisselen/toevoegen letters, medeklinker reductie (schr wordt sch), weglaten van lettergrepen of -groepen;
  - spellen van woorden verloopt traag;
  - traag schrijftempo, doorhalingen, slecht leesbaar handschrift;
  - moeite met werken onder tijdsdruk;
  - spellingregels worden niet goed toegepast;
  - fouten worden niet gecorrigeerd door de leerling zelf.

Leerjaar 5 t/m 8
Een laag leestempo leidt soms tot problemen met begrijpend lezen. Hiermee hangt samen dat de leerlingen minder lezen, doordat het lezen zoveel moeite kost, waardoor de ontwikkeling van de (lees) woordenschat kan achterblijven. Dit kan gevolgen hebben voor overige vakgebieden.

- ➢ Algemeen
  - toenemende weerstand tegen leestaken en/ of toenemende faalangst

- ➢ Lezen
  - het hardop lezen (traag, spellend, veel fouten)

- ➢ Spellen
  - de spelling (veel fouten, fonetisch spellen, regels slecht onthouden);
  - het schrijven (traag, onleesbaar).

- ➢ Wereldoriëntatie/zaakvakken
  - taken die te maken hebben met snel benoemen en/ of de belasting van het verbale korte termijn geheugen (geschiedenis, topografie)

- ➢ Rekenen
  - moeite met (snel) rekenen en onthouden van symbolen;
  - omdraaien van getallen boven de tien;
  - problemen met volgordes;
  - leesfouten bij talige vraagstukken.

- ➢ Vreemde talen/Engels
  - moeite met het leren van woorden;
  - moeite met spellen van Engelse woorden;
  - moeite met het lezen van Engelse woorden.

3.3 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 1-2

Groep	**Meetmoment**
	Gehele jaar
1	Er worden geen toetsen afgenomen. Bij beheersing van een doel binnen de leerlijn van ParnasSys wordt dit afgevinkt.
2	Er worden geen toetsen afgenomen. Bij beheersing van een doel binnen de leerlijn van ParnasSys wordt dit afgevinkt.
1-2	Januari screening door logopedist

3.4 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 3

	augustus	november	januari/ februari	maart	eind mei/ juni
groep 3	*alle lln:* letter- kennis vaststellen *sterke lln:* IEP kaart 3A	*alle lln:* Herfstsignalering VLL -letterkennis -synthesewoorden lezen -wisselwoorden lezen -zinnen lezen -letterdictee + eventueel observatie	*alle lln:* Wintersignalering VLL -lettertoets -fonemendictee -leestekst <u>IEP</u> -technisch lezen -taalverzorging *zwakke lln:* -DMT 2018 1,2 -AVI	*alle lln:* Lentesignalering VLL -spellingtoets *zwakke lln:* -evt. PI dictee t/m blok 10	*alle lln:* Eindsignalering VLL <u>IEP</u> -technisch lezen -taalverzorging *zwakke lln:* -grafementoets -fonemendictee -DMT 2018 1,2,3 -AVI

3.5 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 4

	augustus	november	januari/ februari	maart	eind mei/ juni
groep 4		*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI *zwakke spellers:* -letterdictee -evt. PI dictee t/m blok 15	*alle lln:* <u>IEP</u> -lezen -technisch lezen -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI *zwakke spellers:* -evt. PI dictee	*alle lln:* <u>IEP</u> -lezen -technisch lezen -taalverzorging *lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI

3.6 Overzicht lees- en spellingtoetsen groep 5 t/m 8

	november	**januari/ februari**	**maart**	**eind mei/ juni**
groep 5	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI *zwakke spellers:* *-evt.* PI dictee	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI
groep 6	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI *zwakke spellers:* *-evt.* PI dictee	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen <6B -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI
groep 7	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI *zwakke spellers:* *-evt.* PI dictee	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen <6B -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI	*lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen <6B -taalverzorging *zwakke lezers:* -DMT 2018 -AVI
groep 8	*alle lln:* IEP -lezen -technisch lezen <6B -taalverzorging *lezers ON2 en ON3:* -DMT 2018 -AVI	*alle lln:* Doorstroomtoets		

Hoofdstuk 4 Continuüm van onderwijs en zorg

Het continuüm van onderwijs en zorg stelt een integrale aanpak voor en laat zien welke stappen het onderwijs en eventueel de zorg zouden moeten zetten voor leerlingen met (ernstige) lees- en/of spellingproblemen. In het continuüm worden zogenaamde ondersteuningsniveaus aangeduid waarbinnen stappen onderscheiden worden.

ON1	goed lees- en spellingonderwijs in de klas
	-kwalitatief goede instructie -effectief gebruik van lees- en spellingmethode -voldoende tijd voor lees- en spellingonderwijs -klassenmanagement op orde
	• Estafette V&V • Staal spelling, aangevuld met Taal in Blokjes (MB)

ON2	interventie: extra begeleiding in de klas
ON1 gaat door	-verlengde en verdiepte instructie -meer begeleide inoefening en oefentijd in de groep -goed beschreven in handelingsplan voor leerlingen met een E-score op de DMT → overleg met KC
	• inzet Pravoo • inzet tutorlezen • Connect • Estafette V&V • inzet Taal in Blokjes • BOUW

ON3	interventie: extra begeleiding buiten de klas
ON1 en ON2 gaan door	-specifieke afgestemd op niveau/hiaten in de ontwikkeling -uitbreiding instructietijd 60 minuten per week -bij voorkeur individueel of in een klein groepje (max. 4 leerlingen) -goed beschreven in handelingsplan (doelen/ inhoud/ organisatie en middelen) voor leerlingen met 2x E-score op de DMT. -tussenmeting na 10 weken en 30 weken -bevat meerdere werkzame componenten → overleg met KC/ lees- en spelling specialist
	• inzet Pravoo • Estafette V&V • inzet Taal in Blokjes

	• BOUW • RALFI • RT → vermoeden dyslexie uitspreken, aanmelden diagnostiek

ON4	diagnostiek en behandeling door een externe specialist
ON1, ON2 en ON3 gaan door	-ook tijdens en na de behandeling blijven leerlingen met dyslexie begeleid worden op school, met de daarbij passende ondersteuning

Het continuüm gaat uit van gestapelde ondersteuning. Dit houdt in dat, afhankelijk van de ernst van de problematiek, de leerling een passend onderwijsaanbod krijgt met zo nodig steeds een intensiveringsstap erbij.
Er zijn leerlingen die alleen lees- en spellingonderwijs in klassenverband nodig hebben (ondersteuningsniveau 1). Andere leerlingen hebben meer moeite met lezen en/of spellen en hebben daarnaast o.a. verlengde instructie nodig om de groepsdoelen te bereiken (ondersteuningsniveau 2). Voor een deel van de leerlingen is dat voldoende. Maar er zijn ook leerlingen die daarbovenop behoefte hebben aan een nog intensievere en systematische aanpak (ondersteuningsniveau 3). Als bij deze leerlingen vervolgens een flinke achterstand blijft bestaan ondanks intensivering van de begeleiding in het onderwijs, dan kan er een vermoeden van dyslexie rijzen en kan er door een zorgverlener diagnostiek en waar nodig behandeling worden uitgevoerd (ondersteuningsniveau 4).
Gestapelde ondersteuning houdt in dat ondersteuning op voorgaande niveaus blijft doorgaan. Wanneer er een specifieke interventie op ondersteuningsniveau 3 wordt geboden, blijft de ondersteuning op niveau 1 en niveau 2 doorgaan.

Hoofdstuk 5 Begeleiding ondersteuningsniveaus op De Pionier

5.1 Ondersteuningsniveaus groep 1 en 2

Binnen de kleutergroepen wordt structureel gewerkt aan de 'tussendoelen beginnende geletterdheid', waarbij oriëntatie op geschreven taal, taalbewustzijn en verhaalbegrip aan bod komen.

<u>Ondersteuningsniveau 1</u>
Goed lees- en spellingonderwijs (voor groep 1 en 2 beginnende geletterdheid).
Alle leerlingen uit groep 1 en 2 worden door de eigen leerkracht(en) begeleid middels de leerlijnen in ParnasSys. Kleuters ontwikkelen zich grillig. Het kan zijn dat er nog geen zorg is over een problematische taalontwikkeling, maar dat een leerling meer tijd nodig heeft om zich bepaalde vaardigheden eigen te maken.
Als er sprake is van een zwakke of problematische taalontwikkeling bij een leerling dan gaat de leerkracht in gesprek met de kwaliteitscoördinator en ouders om eventuele vervolgstappen te bespreken. Preventief koopt De Pionier jaarlijks een logopedische screening in voor de kleuters.

<u>Ondersteuningsniveau 2</u>
Leerlingen die de doelen niet behalen of leerlingen die veel herhaling nodig hebben krijgen extra begeleiding (spelenderwijs) van de leerkracht of een onderwijsassistent in een kleine groep/ kleine kring.

<u>Ondersteuningsniveau 3</u>
Wanneer blijkt dat een leerling de leerdoelen niet behaalt en als vanuit observaties blijkt dat het automatiseren van het voorbereidend lezen moeizaam gaat, kan na overleg met ouders het interventieprogramma BOUW! ingezet worden.

De leerling oefent met BOUW! twee keer per week thuis met een van de ouders/verzorgers en twee keer per week op school onder begeleiding van een tutor of een onderwijsassistent.

Ondersteuningsniveau 4
Niveau 4 behelst de diagnostiek en een behandeling door een zorgverlener voor de zwakste 4 % van de leerlingen. Voor kleuters is psychodiagnostisch onderzoek en gespecialiseerde behandeling wat betreft dyslexie nog niet relevant. Mocht een leerkracht een vermoeden hebben van een ernstig spraak- en/of taalontwikkelingsprobleem, dan kan na overleg met de het advies naar ouders zijn om contact op te nemen met de huisarts voor een eventuele verwijzing naar een specialist of een consultatie worden aangevraagd bij Auris. De risicoleerling moet goed gevolgd blijven worden.

5.2 Ondersteuningsniveaus groepen 3 t/m 8
In de groepen 3-8 wordt gewerkt volgens de onderwijsplannen voor technisch lezen en begrijpend lezen, waarbij de SLO-doelen centraal staan in ons aanbod.

Ondersteuningsniveau 1 Goed onderwijs in klassenverband
De basis op De Pionier is goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband, dat wil zeggen: adequaat ingericht effectief lees- en spellingonderwijs op groepsniveau. Er wordt effectief gebruikgemaakt van de methode en wij bieden voldoende tijd voor lees- en spellingonderwijs. Een goed klassenmanagement is een voorwaarde om een les vlot te laten verlopen en tot een positief leerklimaat te komen.

Ondersteuningsniveau 2 Extra begeleiding in de klas
Wanneer een leerling onvoldoende profiteert van het basisaanbod, ondersteuningsniveau 1, dan wordt het lees- en spellingonderwijs voor deze leerling geïntensiveerd. De leerkracht biedt verlengde instructie, herhaling in kleinere stappen, specifieker van inhoud en met meer oefentijd en meer begeleide inoefening. Met als doel dat de leerling de aansluiting met de methode, en daarmee met de groep, kan behouden.

Ondersteuningsniveau 3 Specifieke lees- en spellinginterventies
Wanneer de ondersteuningsniveaus 1 en 2 er niet toe leiden dat de leerling het tempo van de groep kan bijhouden, maar zijn lees- en/of spellingontwikkeling stagneert, moeten meer specifieke interventies geboden worden. Specifiek houdt in dit geval in dat de gekozen interventie past bij de leerling en diens ondersteuningsbehoeften en is afgestemd op hiaten in diens lees- en/of spellingontwikkeling. Om dit helder te krijgen is een nadere analyse van het lees- of spellinggedrag nodig. De keuze voor de aanpak is individueel afgestemd op grond van de gesignaleerde hiaten. Ondersteuningsniveau 3 sluit aan bij de ondersteuningsbehoefte van de specifieke leerling. In de organisatie van de interventie is het mogelijk om, afhankelijk van de ondersteuningsbehoeften van de leerling, beredeneerd te kiezen voor een individuele of een groepsgewijze (max. 4 leerlingen) aanpak.

Ondersteuningsniveau 4 Diagnostiek en behandeling door zorgverlener
Wanneer de lees- en/of spellingontwikkeling achter blijft lopen ondanks gestapelde zorg waaronder goed uitgevoerde en voldoende intensieve interventie worden de lees- /spellingproblemen hardnekkig genoemd: de lees- en/of spelling ontwikkeling stagneert en de leerling profiteert niet of nauwelijks van de geboden interventie. De

school onderbouwt de achterstand en de hardnekkigheid door toetsresultaten te rapporteren en de geboden ondersteuning op niveau 1, 2 en 3 op navolgbare wijze te documenteren in een leerlingdossier, bijvoorbeeld het Leerlingdossier Dyslexie. De zorgverlener stelt vervolgens vast of er inderdaad sprake is van ernstige, hardnekkige en specifieke lees- en spellingproblemen waardoor de diagnose dyslexie gesteld kan worden én gaat na of de problematiek dusdanig ernstig is dat er een behandeling vanuit de zorg nodig is. Ook wanneer een leerling in een diagnostiek- of behandeltraject bij een zorgverlener zit en in de periode na de behandeling blijft de school verantwoordelijk voor het bieden van goed lees- en spellingonderwijs op alle niveaus. In overleg met de zorgverlener en de ouders wordt gezocht naar de optimale invulling daarvan. Zowel onderwijs, ouders als zorg zijn blijvend betrokken bij de leerling.

Actie	Toelichting	Vervolgactie Onderwijs en Begeleiding
Hoofdmeting 1	Afname van gestandaardiseerde/genormeerde toetsen op de hiervoor geschikte momenten.	Effectief leesonderwijs op ondersteuningsniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20-25% behoren extra begeleiding op minimaal ondersteuningsniveau 2.
(Tussenmeting)	Eventueel vindt er een tussenmeting plaats.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 (en eventueel 3) met eventuele aanpassingen.
Hoofdmeting 2	Afname van gestandaardiseerde/genormeerde toetsen op de hiervoor geschikte momenten.	Effectief leesonderwijs op ondersteuningsniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20-25% behoren extra begeleiding op minimaal ondersteuningsniveau 1 en 2. Leerlingen die tot de zwakste 10% behoren, krijgen begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3.
Tussenmeting	Na een periode van 10-12 weken intensieve begeleiding vindt er een tussenmeting plaats. Ruwe scores en vaardigheidsscores van een leerling worden vergeleken met de scores van hoofdmeting 2 om effect van begeleiding te bepalen. Daarna volgt er een tweede periode van 10-12 weken intensieve begeleiding.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3 met eventuele aanpassingen.
Hoofdmeting 3	Afname van gestandaardiseerde/genormeerde toetsen op de hiervoor geschikte momenten.	Bepaald wordt welke begeleiding een leerling vervolgens nodig heeft op school en of een leerling voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking komt.
Doorverwijzing?	Een leerling komt voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking als: 1. De scores op de 3 hoofdmetingen waren: - Woordlezen: V-(min)-score of E-score (laagste 10%) 2. Begeleiding op alle ondersteuningsniveaus voldeed aan kenmerken van effectief handelen	Ook tijdens en na de behandeling in de zorg krijgen leerlingen extra begeleiding. Hoe de leerling in het onderwijs kan worden begeleid wordt afgestemd met de zorgverlener.

NB: De hoofdmetingen, waarbij de resultaten vergeleken kunnen worden met een normgroep, vinden veelal plaats in januari/ februari en in juni. De tussenmeting, waarmee tussentijds het effect van de gegeven hulp wordt vastgesteld, in oktober/ november of april. De eerste meting waarop een leerling leesuitval laat zien, geldt als hoofdmeting 1. Dit kan halverwege groep 3, eind groep 3 of later zijn.

Hoofdstuk 6 Verwijzen specialistische dyslexiezorg

De Wet op Passend Onderwijs en de Jeugdwet biedt de school de mogelijkheid om bij onvoldoende resultaat of bij vermoeden van ernstige dyslexie de leerling voor behandeling te verwijzen naar specialistische dyslexiezorg.
Als de begeleiding op school na een ingezette intensivering onvoldoende effect heeft, is er sprake van handelingsverlegenheid bij verdere aanpak in het onderwijs. Voor verdere effectieve hulp aan de leerling kan er specialistische hulp worden aangevraagd.

Een voorwaarde is, dat er door de school extra hulp moet zijn geboden op ondersteuningsniveau 1, 2 én 3, waardoor hardnekkigheid kan worden aangetoond. De school onderbouwt haar vermoedens met een beschrijving van de geboden hulp op de verschillende ondersteuningsniveaus en de (toets)resultaten van de leerling. In het Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling - versie 3.0 komen alleen leerlingen in aanmerking voor vergoede zorg, die bij de drie laatste hoofdmetingen E/V- scores hebben behaald op de DMT. De achterstanden op spelling spelen geen rol meer in de screening. De eisen aan achterstand voor de particuliere dyslexiezorg (SDN) veranderen vooralsnog niet.

6.1 Comorbiditeit
In het protocol wordt er gesproken van ED (Ernstige Dyslexie). Dit betekent dat leerlingen met (mogelijke) comorbiditeit aangemeld kunnen worden, denk aan concentratieproblemen/ADHD of TOS. De zorgaanbieder gaat tijdens de diagnostiek na of een dyslexiebehandeling, gezien de complexiteit van de problematiek, de meest effectieve aanpak is. Het is aan de zorgaanbieder om te bepalen of de dyslexiebehandeling bij een kind uitvoerbaar is en er dus een behandelindicatie Ernstige Dyslexie wordt afgegeven of dat een andere zorgroute, bijvoorbeeld diagnostiek/behandeling in de GGZ, de voorkeur heeft.

6.2 Traject voor doorverwijzing
De aanvraag voor onderzoek en/of behandeling kan door ouders gedaan worden bij de Poortwachter dyslexie van samenwerkingsverband Passenderwijs. School vult daarvoor in samenwerking met ouders in het digitale systeem Tommy een leesdossier in. De school is eigenaar van het dossier en maakt een start met het aanmaken van de aanvraag voor de leerling, maar ouders zijn formeel de aanvrager. De poortwachter geeft een inhoudelijk advies over de aanvraag. De gemeente waar het kind woonachtig is, zal vervolgens besluiten of het onderzoek en/of de behandeling toegekend wordt.
Op de website van Passenderwijs is hierover meer informatie te vinden.

Hoofdstuk 7 Compensatie en begeleiding bij vastgestelde dyslexie

Er kan op verschillende manieren compensatie en/of dispensatie geboden worden aan leerlingen met een dyslexieverklaring. Compensatie is een tegemoetkoming aan de leerbelemmering van de leerling (laag of traag leesniveau). Bij compenserende maatregelen wordt de lees- en/of spellingtaak verlicht; de taak wordt wel door de leerling uitgevoerd.
Bij dispenserende maatregelen krijgt de leerling ontheffing van bepaalde opdrachten; de leerling hoeft (een deel) van de taak niet uit te voeren. Onder dispensatie valt ook meer tijd voor toetsen of toetsen mondeling afnemen in plaats van schriftelijk.
Compenserende en/ of dispenserende maatregelen zijn maatwerk en worden genomen in overleg tussen de kwaliteitscoördinator, leerkracht en ouder.

7.1 Compensatie en dispensatie op De Pionier

De compensatie op de Pionier bestaat op het gebied van lezen bij zaakvakken en taal door het gebruik van Alinea.
Voor alle toetsen en instrumenten in het IEP LVS, behalve technisch lezen, is er audio-ondersteuning aanwezig.
De leerkracht neemt de (aangetoonde of veronderstelde) dyslectische problematiek van de leerling serieus. De leerkracht praat waar mogelijk met de leerling over het leren en de moeilijkheden die zich kunnen voordoen bij allerlei leertaken. Bij de zelfstandige taakuitvoering wordt de nadruk gelegd op kwaliteit, niet op kwantiteit.
Indien er sprake is van, of een sterk vermoeden van dyslexie, zullen er mogelijk aanpassingen gedaan moeten worden in de beoordeling van het werk en op het rapport. Belangrijk hierbij is het welbevinden en het frustratieniveau van de leerling.
In het handelingsplan en op de dyslexiekaart van de leerling wordt aangegeven of en waar de aanpassingen plaats moeten vinden en hoe het werk beoordeeld wordt.

7.2 Afnemen van toetsen bij leerlingen met dyslexie

Voor de vergelijkbaarheid van de resultaten adviseert IEP om de LVS toetsen primair onderwijs af te nemen volgens de voorgeschreven richtlijnen. Alleen dan is er een goed inzicht in de vaardigheid van de leerlingen en kan men betrouwbare interpretaties doen. Er kunnen echter omstandigheden zijn die het noodzakelijk maken om toch bepaalde aanpassingen te doen. Hieronder worden de hulpmiddelen en aanpassingen die zijn toegestaan bij leerlingen met dyslexie, zonder dat de resultaten te sterk beïnvloed worden beschreven.

7.3 Hulpmiddelen en aanpassingen bij de LVS-toetsen

Voor de LVS-toetsen met uitzondering van de toetsen op het gebied van technisch lezen zijn de volgende aanpassingen mogelijk:
- recht op verklanking aan zetten in IEP
- extra afnametijd
- toets in meerdere delen afnemen (bijvoorbeeld in drie of vier keer, in plaats van twee keer)
- vergroten van de teksten van A4 naar A3

7.4 Dyslexiekaart voor leerlingen

Katholieke Basisschool De Pionier	**Dyslexiekaart**

Naam …… Groep ……..

Datum: ……

Kaart is ingevuld door: …… (naam leerkracht)

…… (naam kind)

Algemeen	
Inzet Alinea (Lexima) bij taal, zaakvakken.	
Spellingcontrole op de computer/ tablet	
Voorleespen	
Spiekschrift voor spelling	
Alleen voorbereide leesbeurten	
Verminderde schriftelijke taalverwerking bij…..	
Vergrote versie van samenvattingen/ topo	
Gebruik van stappenplan spelling (school / Opdidakt / Zien)	
Begrijpend lezen (Wetenswaardig) - teksten samen met ‘maatje’ lezen - gebruik voorleesfunctie	
Yoleo	

Remediëren	
Intensieve groep bij spelling	
Intensieve groep technisch lezen (Estafette)	
Intensieve groep begrijpend lezen	
Eigen leerlijn (OPP)	
Extra hulp lezen (Pravoo) ON3	
RALFI	
Tutorlezen	
RT spelling	

Toetsen	
Meer tijd	
Vergroten	
Begrijpend lezen: op de computer en/of vergroot	
Voorlezen IEP rekenen & wiskunde	
Toets in meerdere delen afnemen	
Compensatie bij toets begrijpend lezen i.o met KC	

Thuis	
Lezen van boeken naar keuze	
Hardop lezen	
Oefenen op de computer	

Evaluatie